

H O O F D E N & Z I N N E N

Naar nieuwe politieke verhoudingen

Er waart een klein spookje door de Nederlandse politiek: het spookje van de politieke romantiek. Kamer- en kaderleden van de Partij van de Arbeid hebben schoon genoeg van de verzakelijke en technocratische inslag van de paarse regeringscombinatie en zoeken naar een nieuwe polariteit. Ze streven naar een progressieve, op gemeenschapszin gebaseerde coalitie van PvdA, CDA en GroenLinks, die de individualistische VVD als natuurlijke tegenstander heeft.

Sociaal-democratische pleitbezorgers van zo'n nieuwe tweedeling in het politieke landschap lopen tegen twee problemen op. In de eerste plaats zullen zij moeten aantonen dat genoemde regeringscombinatie een duidelijk ander, van 'paars' afwijkend beleid zal voeren. Daarin slagen zij vooralsnog niet. In de tweede plaats moet de PvdA zich keren tegen een politiek waarvoor zij al jaren verantwoordelijkheid draagt. Hoe geloofwaardig is een dergelijke positie? Zoals René Cuperus eerder in dit blad schreef: 'Het risico is nu dat de PvdA de 'erfenis van Paars' in zijn geheel aan de andere erfgenaam, de VVD, laat; daarmee de suggestie wekkend alsof de periode-Kok een soort tijdelijke flauwte van de PvdA is geweest. Over kortzichtigheid gesproken'.

Minstens zo belangrijk is een heel ander bezwaar. De romantici zoeken de polarisatie, zoals vanouds, in een aangescherpte tegenstelling

tussen partijen. Dat is een sympathiek, maar voorlopig onrealistisch streven. De grote partijen en sommige van de kleinere bevinden zich binnen een tamelijk kleine cirkel van consensus. Hun verschillen van opvatting zijn beperkt, zij het zeker niet zonder betekenis. Misschien zou het verstandiger zijn om ons daarbij neer te leggen en de dynamiek van ons politieke stelsel niet zo zeer te zoeken in de tegenstelling tussen regering(spartijen) en oppositie, maar in de institutionele spanning tussen kabinet en Kamers, tussen regering en parlement.

Hier dringt zich een parallel met de lokale politiek volgens de methode-Elzinga op. Is Nederland immers niet een groot dorp in Europa? Veel gemeenten worden bestuurd door breed samengestelde colleges. Een belangrijk instrument ter versterking van de lokale democratie ziet de commissie-Elzinga in dualistische verhoudingen tussen raad en college – dat bovendien niet uitsluitend uit raadsleden samengesteld hoeft te worden.

Ik kan me goed voorstellen dat een nieuw kabinet niet uitsluitend op twee of drie coalitiepartijen (paars, centrum links of centrum rechts) hoeft te berusten, maar veel bredere parlementaire steun zoekt. Naast de huidige partijen treden dan ook een Marijke Vos, Femke Halsema en Peter Jan Balkenende tot het kabinet toe, evenals relatieve buitenstaanders als Wim Meinen, Louise Fresco en Ronald Plasterk. Zo'n kabinet beschikt over ruim voldoende parlementaire sympathie en een kort programma dat slechts een glo-

bale richting aangeeft. De binding met de parlementaire fracties hoort tamelijk los te zijn.

Het grote voordeel van een dergelijke constructie is dat de centrale dynamiek in ons politieke stelsel komt te liggen bij de uitvoering van tegenover de controle op de politieke macht: parlement tegenover regering. Ik noem drie pluspunten:

- kabinet en coalitiepartijen hoeven elkaar niet meer via een duimendik regeerakkoord en Torentjesoverleg in een houdgreep te nemen. In een meer open en onbevangen besluitvormingsproces kunnen zij elkaar tegemoet treden. Politieke verantwoording krijgt weer een centrale plaats;
- de krampachtige wijze waarop coalitiepartijen met prutsende en incompetent bewindslieden omgaan, en waarop bewindslieden verantwoordelijkheid voor het bestuurlijk falen van eigen ambtenaren weigeren te nemen, behoort tot het verleden. Coalitieprestige staat niet meer op het spel;
- het parlement krijgt meer ruimte voor eigen initiatieven. Het zal opnieuw gebruik kunnen maken van de parlementaire enquête zoals we die kennen uit de 19^e eeuw, nl. gericht op verkennend onderzoek. Dergelijke enquêtes (bijvoorbeeld naar de toekomst van de spoorwegen in ons land, het onderwijs, de grote-steden-problematiek) zouden het parlement weer een prominente plaats in de politieke menings- en besluitvorming kunnen bezorgen – met voorbijgaan aan

H O O F D E N & Z I N N E N

beleidsprozac producerende commissies van deskundigen en ambtenaren – en aldus een belangrijk filter in de huidige besluitvorming buiten werking stellend.

Niet een nieuwe partijpolitieke polariteit, maar een nieuwe institutionele dynamiek tussen regering en parlement kan de kwaliteit van de democratie en het cruciale mechanisme van controle en ver-

antwoording verbeteren. Met of zonder Wim Kok.

FRANS BECKER
Adjunct-directeur WBS

